

Agdistis bennetii (Curtis, 1833)

Qua uiterlijk een heel andere soort vedermot dan de hierboven genoemde soorten is *A. bennetii*. Niet alleen wat uiterlijk betreft, maar ook wat vindplaats betreft is deze soort een buitenbeentje. *A. bennetii*'s voedselplant is lamsoor (*Limonium vulgare*) en daarmee is de soort afhankelijk van slikken en schorren (kwelders).

Bij de "normale" vedermotten hebben de achtervleugels twee diepe inkervingen, waardoor er drie lobben (per achtervleugel) zijn. De voorvleugels hebben één inkerving (minder diep dan bij de achtervleugels), waardoor er twee lobben (per bovenvleugel) zijn.

De soorten uit het genus *Agdistis* lijken enigszins op de andere soorten vedermotten, maar missen de kenmerkende inkervingen en daarmee lobben.

A. bennetii is bekend van verschillende plaatsen in Zeeland, een aantal waddeneilanden (o.a. Terschelling) en de waddenkust bij Holwerd en Lauwersoog. Op 22 juli van dit jaar is de soort waargenomen op de Boschplaat, Terschelling (Hunneman).

Resultaten Veenhooibeestje 2003. Henk Hunneman

Vlinders, zon en warmte zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Je zou dus verwachten dat de laatste zomer een positief effect heeft gehad op de Nederlandse vlinderstand. Dit is echter maar ten dele waar. Natuurlijk doen de gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*), koninginpage (*Papilio machaon*) en oranje luzernevlinder (*Colias croceus*) het goed, maar voor andere soorten is een warme, droge zomer minder positief. In Friese heidegebieden die gevoelig zijn voor verdroging bijvoorbeeld, is het gentiaanblauwtje (*Maculinea alcon*) dit jaar voor het eerst niet meer waargenomen. Ook het veenhooibeestje (*Coenonympha tullia*) is één van die vlinders die niet gebaat is bij (meerdere jaren met) tropische temperaturen.

Het belangrijkste gevaar heeft betrekking op het leefgebied van het veenhooibeestje. Een hoogveen is immers grotendeels afhankelijk van regenwater. Hoewel de vegetatie in het Fochtelooërveen zich in de eerste fase na het hoogveenherstel gunstig ontwikkelde, bestaat het vermoeden dat deze ontwikkeling (ten dele) teniet is gedaan door de droogte van de afgelopen tijd. Het is zelfs maar de vraag of het veenhooibeestje in de toekomst voor Nederland behouden kan worden. Recent onderzoek naar de effecten van de klimaatverandering op de verspreiding van dagvlinders heeft namelijk aangetoond dat het veenhooibeestje, en meer algemeen soorten met een Boreaal-Alpiene verspreiding, te maken krijgen met een inkrimping van hun areaal. Waar (sommige mobiele) zuidelijke soorten in staat zijn hun verspreidingsgebied uit te breiden in noordelijke richting, zien we bij soorten met een noordelijke verspreiding twee ontwikkelingen. In gebergten zoeken de vlinders het hogerop door hun leefgebied te verplaatsen naar hoger gelegen delen (waar de temperatuur lager is). Daarnaast blijkt dat op plaatsen aan de zuidgrens van hun areaal vlinders uitsterven doordat

hun leefgebied verdwijnt. Omdat deze vlindersoorten hun areaal niet in noordelijke richting kunnen uitbreiden, betekent dit meteen een netto afname van het areaal. Voor het veenhooibeestje wordt in 2070-2099 een afname van het areaal met 73 procent verwacht. In het ergste geval zou nog slechts 23% van het oorspronkelijke leefgebied resterend. Er schuilt echter nog een gevaar. Door het mooie weer vloog het veenhooibeestje dit jaar veel eerder (vanaf 4 juni) dan in voorgaande jaren. Aangezien de vliegtijd van het veenhooibeestje synchroon loopt met de bloei van dophei, de belangrijkste voedselplant, bestaat het gevaar dat vroege vlinders geen voedsel kunnen bemachtigen en aan een hongerdood sterven. Het is vanzelfsprekend dat dit nadelige gevolg heeft voor de overlevingskans van de bestaande populatie.

Goed nieuws was er trouwens ook. Zelfs in ons goed op vlinders onderzocht land, zijn verrassingen niet uitgesloten. In het Hingsteeven te Hooghalen werd afgelopen zomer door Pauline Arends, boswachter bij Staatsbosbeheer, een verdwenen gewaande populatie van het veenhooibeestje herontdekt. De populatie komt qua omvang op de tweede plaats, achter het Fochtelooërveen, want er werden maar liefst 50 tot 100 vlinders waargenomen. De situatie ter plekke wijkt behoorlijk af van die in het Fochtelooërveen. Wat opvalt is dat het geschikte gebied sterk verdroogd is, erg klein is en zelfs wordt begraasd door runderen. Dit zijn allemaal potentiële knelpunten voor het veenhooibeestje. Het is in ieder geval van belang dat ook daar de populatie op een zelfde systematische wijze wordt gevolgd als in het Fochtelooërveen, want alleen dan kunnen tijdig passende maatregelen worden genomen.

Ook de aantallen vlinders in het Fochtelooërveen waren dit jaar hoopgevend. Na een dip vorig jaar, lijkt het veenhooibeestje zich weer redelijk hersteld te hebben. Het totale aantal waarnemingen van het veenhooibeestje bedroeg het afgelopen seizoen ruim 250. Op 17 juni werden op de monitoringroute maar liefst 91 vlinders geteld.

Vier november aanstaande vindt in Fochteloo een themadag over het veenhooibeestje in relatie met hoogveenbeheer plaats. De dag wordt georganiseerd door Vereniging Natuurmonumenten, De Vlinderstichting en Vlinderwerkgroep Friesland. Sprekers zijn onder andere medewerkers van Natuurmonumenten en De Vlinderstichting, de Britse bioloog David Wainwright en ondergetekende. Genodigden voor deze dag zijn onder meer beleidsmedewerkers van diverse provincies, beheerders van grotere hoogveenterreinen, medewerkers van De Vlinderstichting en Natuurmonumenten, en (enkele) leden van de vlinderwerkgroep. Deze themadag beoogt uitleg te geven over de gekozen aanpak in het Fochtelooërveen en de uitwisseling van ideeën omtrent hoogveenbeheer en behoud van het veenhooibeestje in het algemeen. Het belooft dus een leuke en leerzame dag te worden!

Verder heeft zich een personele wijziging voorgedaan in de bezetting van de 'werkgroep veenhooibeestje'. Helaas heeft Grietje de Lange dit jaar wegens een verhuizing haar (inventarisatie)werkzaamheden in het Fochtelooërveen moeten

stoppen. Grietje is jarenlang in het Fochtelooërveen (en directe omgeving) actief geweest en heeft ervoor gezorgd dat het veenhooibeestje en alle andere vlinders van het veen op de kaart werden gezet. Wij willen Grietje langs deze weg nogmaals bedanken voor haar inspanningen! Gelukkig is Judith Bouma bereid gevonden haar werkzaamheden over te nemen. Hierdoor kunnen we ook in 2004 weer op dezelfde wijze een bijdrage leveren aan behoud van het veenhooibeestje!

26 juli: een bijzondere dag.. Siep Sinnema

Het is 26 juli 2003. Een warme, zonnige dag. Niets bijzonders dus, want zo is elke dag deze zomer. 's Ochtends na de koffie (het is nog vakantie, dus niet te vroeg) even de tuin in om te kijken welke vlinders er al te zien zijn. Op Vlinderstruik, Phlox en Witte Wederik wemelt het al van de vlinders: drie verschillende soorten Witjes, Citroenvlinder en uiteraard de Atalanta's, Distelvlinders, Dagpauwogen en Kleine vossen. Ook Oranje zandogen laten zich zien. Als we ook nog een Landkaartje zien vliegen komen we al op 10 verschillende soorten en we vragen ons af of dat er vandaag nog meer zullen worden; zouden we tot 15 verschillende soorten kunnen komen? Dat lijkt wel erg veel voor een tuin. Een uurtje later nog maar eens kijken. De Gehakkelde aurelia is ook op de vlinderstruik gearriveerd en we zien Koevinkje, Kleine vuurvlinder en Boomblauwtje. Bij de rotstuin zit een Argusvlinder. We zitten om twaalf uur al op 15 soorten. En dan ga je er op letten. Dus zo nu en dan een rondje en speuren naar nieuwe soorten. En het heeft succes. In de bosjes achter in de tuin vliegen Bonte zandoogjes, op de vuilboom zitten een paar Eikenpages en bij de bramen vliegen Bruine zandoogjes. En uiteraard zien we het Zwartsprietdikkopje. Dat zijn er al 19 soorten en dan is het wachten op de twintigste soort. En die komt rond een uur of drie: bij de rotstuin zit een Bruine vuurvlinder. De dagen daarna proberen we natuurlijk om dit "record" te breken, maar dat lukt helaas niet. En dat zal de eerste jaren ook wel niet lukken, tenzij dit soort prachtige zomers zich de komende jaren gaat herhalen.

Tenslotte nog een overzicht van de waargenomen soorten op 26 juli:

Atalanta (<i>Vanessa atalanta</i>)	Bruine Zandoog (<i>Maniola jurtina</i>)
Distelvlinder (<i>Vanessa cardui</i>)	Oranje Zandoog (<i>Pyronia tithonus</i>)
Kleine Vos (<i>Aglais urticae</i>)	Koevinkje (<i>Aphantopus hyperantus</i>)
Gehakkelde Aurelia (<i>Polygonum c-album</i>)	Argusvlinder (<i>Lasiommata megera</i>)
Dagpauwoog (<i>Inachis io</i>)	Bont Zandoogje (<i>Pararge aegeria</i>)
Landkaartje (<i>Araschnia levana</i>)	Boomblauwtje (<i>Celastrina argiolus</i>)
Citroenvlinder (<i>Gonepteryx rhamni</i>)	Kleine Vuurvlinder (<i>Lycaena phlaeas</i>)
Klein Koolwitje (<i>Pieris rapae</i>)	Bruine Vuurvlinder (<i>Lycaena tityrus</i>)
Klein geaderd witje (<i>Pieris napi</i>)	Eikenpage (<i>Quercusia quercus</i>)
Groot Koolwitje (<i>Pieris brassicae</i>)	Zwartsprietdikkopje (<i>Thymelicus lineola</i>)